

JOUTSAN KUNTA

**PERUSTURVAN YLEINEN OHJE
KOTIHOIDON, TUETUN ASUMISEN, PALVELU-
ASUMISEN, TEHOSTETUN PALVELUASUMISEN
SEKÄ LAITOSHOIDON ASIAKASMAKSUJEN
MÄÄRÄYTYMISESTÄ**

Soveltamisohje 1.1.2020 alkaen

Perusturvalautakunta 15.1.2020 § 9
pöytäkirjan liite nro 5

Sisällysluettelo

1 YLEISTÄ.....	3
1.1 Palvelujen sisältö ja järjestäminen Sosiaalihuoltolain (1301/2014) mukaan	3
1.2 Asumispalvelujen yleiset periaatteet.....	4
2. ASIAKASMAKSU PALVELUISSA	5
2.1 Yleiset periaatteet	5
2.2 Kotihoito.....	6
2.3 Kehitysvammaisten ja vammaisten asumispalvelut.....	7
2.4 Kehitysvammaisen laitoshoidon ja perhehoito.....	8
2.5 Ikääntyneiden tehostettu asumispalvelu	8
2.6 Mielenterveys- ja päihdekuntoutujien asumispalvelut	9
2.7 Pitkäaikainen laitoshoidon	9
3. ASIAKASMAKSUN MÄÄRÄYTYMISEN YLEISET PERIAATTEET	9
3.1 Tulojen toteaminen	9
3.2 Huomioon otettavat tulot.....	10
3.3 Tulot, joita ei huomioida	11
3.4 Tosiasiallisista perhesuhteista johtuvien kustannusten huomioiminen	12
3.5 Käyttövara tehostetussa asumispalvelussa ja laitoshoidossa.....	13
3.6 Edunvalvojan palkkio	13
3.7 Ulosoton huomioiminen	14
4 ASIAKASMAKSUN ALENTAMINEN JA PERIMÄTTÄ JÄTTÄMINEN.....	14
4.1 Kotihoidon maksun alentamisessa huomioitavat menot	15
4.2 Asumispalvelumaksun alentamisessa huomioitavat menot	15
4.3 Entisestä asunnosta aiheutuvat kulut	15
5 POISSAOLON JA PALVELUN PÄÄTTYMINEN ASIAKASMAKSUJEN OSALTA	16

LIITTEET

1. Perusturvan asiakasmaksut 1.1.2020
2. Säännöllisen kotihoidon maksutaulukko 1.1.2020
3. Sosiaalihuoltolain mukaiset kuljetuspalvelut 1.1.2020 alkaen

1 YLEISTÄ

1.1 Palvelujen sisältö ja järjestäminen Sosiaalihuoltolain (1301/2014) mukaan

Kotihoidolla tarkoitetaan kotipalvelun ja terveydenhuoltolain 25 §:ään sisältyvien kotisairaanhoidon tehtävien muodostamaa kokonaisuutta (sosiaalihuoltolaki 19 – 20 §). Kotihoidolla mahdollistetaan asiakkaan hyvä ja turvallinen elämä omassa kodissa sairauksista tai toimintakyvyn heikkeneemisestä huolimatta terveydenhoidon, sairaanhoidon, kotipalvelun, sosiaalityön ja kuntoutuksen avulla. Kotihoidon palveluja annetaan palvelutarpeen arvioinnin ja lautakunnan hyväksymien kriteerien perusteella esim. sairauden, vamman ja alentuneen toimintakyvyn perusteella niille henkilöille, jotka tarvitsevat apua asumiseen, hoitoon ja huolenpitoon, toimintakyvyn ylläpitoon, asiointiin sekä muihin jokapäiväiseen elämään kuuluvien tehtävien ja toimintojen suorittamiseen. Palvelu voi olla tilapäistä tai toistuvaa ja pitkäaikaista.

Kotihoitoa järjestetään kunnan omana toimintana sekä palveluseteleillä yksityisten palvelutuottajien kautta. Palveluja järjestetään ikääntyneille, mielenterveyskuntoutujille, kehitysvammaisille, vammaisille sekä muutoin kotihoidon palveluja tarvitseville henkilöille.

Kotihoidon asiakkaalle tehdään yksilöllinen hoito- ja palvelusuunnitelma, jossa sovitaan yhdessä asiakkaan ja hänen omaisensa/läheisensä kanssa kotihoidon antamista palveluista. Palvelutarpeen arvioinnin yhteydessä selvitetään myös mahdollisuudet yksityisten palvelujen käyttöön sekä omaisten ja läheisten auttamismahdollisuudet. Suunnitelma tarkistetaan puolen vuoden välein ja aina palvelujen tarpeen muuttuessa.

Tuettua asumista järjestetään henkilöille, jotka tarvitsevat tukea itsenäiseen asumiseen tai itsenäiseen asumiseen siirtymisessä. Tuetulla asumisella tarkoitetaan asumisen tukemista sosiaaliohjauksella ja muilla sosiaalipalveluilla (sosiaalihuoltolaki 21§). Joutsan kunnassa tuettua asumista mielenterveyskuntoutujille, kehitysvammaisille ja vammaisille henkilölle järjestetään ostopalveluna sekä kunnan omana palveluna.

Palveluasuminen on palveluasunnossa järjestettävää asumista ja palveluja järjestetään henkilöille, jotka tarvitsevat soveltuvan asunnon sekä hoitoa ja huolenpitoa. Palveluasumista järjestetään ostopalveluna mm. ikäihmisille, mielenterveyskuntoutujille, kehitysvammaisille ja vammaisille henkilöille.

Tehostetussa palveluasumisessa palveluja järjestetään asiakkaan tarpeen mukaisesti ympärivuorokautisesti (sosiaalihuoltolaki 21§). Tehostettu palveluasuminen myönnetään palvelutarpeen arvioinnin ja lautakunnan hyväksymien kriteerien perusteella esim. sairauden, vamman ja alentuneen toimintakyvyn perusteella niille henkilöille, jotka eivät enää selviydy omassa kodissa sinne annettavien palvelujen turvin ja heidän tuen tarpeensa on ympärivuorokautista. Palveluja järjestetään ikääntyneille, mielenterveyskuntoutujille, kehitysvammaisille, vammaisille sekä muutoin ympärivuorokautista hoivaa tarvitseville henkilöille.

Palveluasumisen ja tehostetun palveluasumisen palvelut sisältävät ympärivuorokautisen asumisen, ateriat sekä ympärivuorokautisen hoivan, huolenpidon ja kuntoutuksen palvelut.

Palveluasumisen ja tehostetun palveluasumisen palveluja järjestetään kunnan omana palveluna sekä hankintalain mukaisesti kilpailutettuina ostopalveluina yksityisiltä palveluntuottajilta. Asiakkaiden yksilöllisiin tarpeisiin perustuen kunta voi ostaa tämän lisäksi tarvittaessa asumispalvelupaikkoja myös muilta palveluntuottajilta ostopalveluna. Valinnanvapauden vallitessa asiakkaalle voidaan myös tarjota palveluseteli, jolloin hän itse valitsee palveluntuottajan.

Laitospalveluilla sosiaalihuollossa tarkoitetaan hoidon ja kuntouttavan toiminnan järjestämistä jatkuvaa hoitoa antavassa sosiaalihuollon toimintayksikössä (sosiaalihuoltolaki 22§). Laitospalveluja voidaan järjestää lyhytaikaisesti tai jatkuvasti. Pitkäaikainen hoito ja huolenpito voidaan toteuttaa laitoksessa vain, jos se on henkilön terveyden tai turvallisuuden kannalta perusteltua, taikka siihen on muu laissa erikseen säädetty peruste. Joutsan kunnassa laitoshoidon järjestetään kunnan omana toimintana sekä ostopalveluna.

Laitoshoidon sisältyy ympärivuorokautinen hoito, joka kattaa asumisen, ateriat sekä hoivan, hoidon ja kuntoutuksen palvelut. Laitoshoidon toteuttaessa henkilölle järjestetään hänen yksilöllisten tarpeidensa mukainen kuntoutus, hoito ja huolenpito.

Perhehoidolla tarkoitetaan perhehoitolain (263/2015) 3 §:n mukaan henkilön huolenpidon järjestämistä perhehoitajan yksityiskodissa tai hoidettavan kotona. Kunta tekee toimeksiantosopimuksen perhehoitajan kanssa. Perhehoitolain 6 §:n mukaan perhehoitajaksi voidaan hyväksyä henkilö, joka koulutuksensa, kokemuksensa tai henkilökohtaisten ominaisuuksien perusteella on sopiva antamaan perhehoitoa. Perhehoidosta tehdään toimeksiantosopimus ja valvontavastuu on perhehoitoon sijoittaneen kunnan tehtävä.

1.2 Asumispalvelujen yleiset periaatteet

Kansaneläkelaitos ja aluehallintovirasto määrittelevät asumista ja hoivaa tarjoavat yksiköt avo- tai laitoshoidon palveluiksi. Asumispalvelut ovat osa avohoitoa/-huoltoa. Asumispalvelua saavat ovat siten oikeutettuja Kansaneläkelaitoksen myöntämiin sosiaalivakuutusetuuksiin kuten esim. eläkkeensaajan hoitotukeen, asumistukeen ja sairausvakuutuksesta korvattaviin matkakorvauksiin sekä lääkekorvauksiin. Pitkäaikaisessa laitoshoidossa olevilla asiakkailla ei ole oikeutta vastaaviin etuuksiin lukuun ottamatta hoitotukea.

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksulaki (734/1992) ja -asetus (912/1992) eivät määrittele erikseen asumispalveluista perittäviä maksuja. Kunta voi siten itse määrittellä asumispalvelun asiakasmaksun määräytymisperusteet. Joutsan perusturvalautakunta vahvistaa vuosittain asiakkaalta perittävät maksut. Asiakasmaksulaki (734/1992) määrittää, että maksu ei saa kuitenkaan ylittää palvelujen järjestämisestä aiheutuvia kustannuksia (2 §).

Tehostettua asumispalvelua ostettaessa yksityiseltä palvelujentuottajalta kunta sopimuksella määrittää palveluntuottajan kanssa kunnan palvelusta maksaman vuorokausihinnan. Asiakkaalle tehdään maksupäätös perusturvalautakunnan vahvistaman asiakasmaksutaksan mukaisesti. Asiakas maksaa asiakasmaksun kunnalle. Jos asiakkaalla on mahdollisuus saada asumispalvelukustannukset korvattua esimerkiksi tapaturmavakuutuksen tai muun vakuutuksen kautta, ei kunta niiltä osin osallistu hoidon kustannuksiin. Kunta ja vakuutusyhtiö keskenään sopivat korvauskäytännöistä. Kotikuntalaisissa (201/1994) ja sosiaalihuoltolaissa (1301/2014) tapahtuneet muutokset 1.1.2011 alkaen määrittävät kuntien keskinäisiä korvausvelvollisuuksia pitkäaikaisen asumispalvelun järjestämisessä tilanteessa, jossa henkilön kotikunta vaihtuu.

Tämä ohje käsittää ne sosiaalihuoltolakiin perustuvat asiakasmaksut, jotka asiakkaalle lasketaan tulosidonnaisesti ja jotka eivät kuulu lautakunnan vuosittaisten tarkistettaviin ja päätettäviin asiakasmaksuihin. Maksukyvyn mukaan määräytyvän asiakasmaksun määrittämisessä noudatetaan perusturvalautakunnan vuosittain vahvistamaa asiakasmaksutaksan ja ko. ohjeistuksen periaatteita.

2. ASIAKASMAKSU PALVELUISSA

2.1 Yleiset periaatteet

Asiakasmaksuista tehdään päätös, joka on valituskelpoinen. Maksukyvyn mukaan määräytyvä palvelumaksu määrätään toistaiseksi tai määräajaksi. Maksu tarkistetaan vuosittain ja tarvittaessa useammin, jos asiakkaan maksukyky tai palvelutarve olennaisesti muuttuu. Kelan takautuvat etuuspäätökset eivät vaikuta asiakasmaksua korottavasti kotihoidossa ja tehostetussa asumispalvelussa. Laitoshoidon maksuissa Kelan etuuspäätökset huomioidaan takautuvasti.

Jos maksun määräämistä koskeva päätös on perustunut asiakkaan tai hänen edustajansa antamiin virheellisiin tietoihin, maksu voidaan oikaista enintään vuoden ajalta. Kummankin puolison ollessa asumispalveluyksikössä, heille tehdään yksilölliset asiakasmaksupäätökset.

Viranomainen voi poistaa virheellisen päätöksensä ja ratkaista asian uudelleen, jos:

- 1) päätös perustuu selvästi virheelliseen tai puutteelliseen selvitykseen;
- 2) päätös perustuu ilmeisen väärään lain soveltamiseen;
- 3) päätöstä tehtäessä on tapahtunut menettelyvirhe; tai
- 4) asiaan on tullut sellaista uutta selvitystä, joka voi olennaisesti vaikuttaa päätökseen.

Päätös voidaan korjata Hallintolaki 50 § 1 momentin 1–3 kohdassa tarkoitettussa tilanteessa asianosaisen eduksi tai vahingoksi. Päätöksen korjaaminen asianosaisen vahingoksi edellyttää, että asianosainen suostuu päätöksen korjaamiseen. Asianosaisen suostumusta ei kuitenkaan tarvita, jos virhe on ilmeinen ja se on aiheutunut asianosaisen omasta menettelystä. Päätös voidaan korjata 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettussa tilanteessa ainoastaan asianosaisen eduksi. Maksu oikaistaan takautuvasti enintään vuoden ajalta.

Sotainvalidien / rintamaveteraanien palvelut ovat sotilasvammalain mukaisten korvausten piirissä haitta-asteen ollessa 10 % tai enemmän. Näihin palveluihin ovat oikeutettuja 1.1.2017 alkaen myös henkilöt, jotka ovat vuosien 1939 - 1945 sotien vuoksi vahingoittuneet tai sairastuneet ja joiden haitta-aste on vähintään 10 %. Lisäksi henkilöt, joilla on 20 % haitta-aste ja ovat vahingoittuneet tai sairastuneet asepalveluksessa tai YK-tehtävissä ennen vuotta 1991. Rintamaveteraanit jotka ovat osallistuneet vuosien 1939–1945 sotiin ja joille on myönnetty rintamasotilas-, rintamapalvelus- tai rintamatunnus kuuluvat myös valtiokonttorin korvausten piiriin.

Lähde: www.valtiokonttori.fi

2.2 Kotiin annettavat palvelut

Palveluohjaus ja palvelutarpeen arviointi

Ikäihmisten palveluohjausta ja neuvontaa tehdään palveluohjaajan toimesta kotikäynnein ja puhelimitse. Palveluohjaajaan voi ottaa yhteyttä kuka tahansa tarvitessaan tietoa palveluista tai jos huoli herää omaisen, läheisen tai asiakkaan kotona pärjäämisestä.

Palvelujen myöntäminen perustuu henkilökohtaiseen palvelutarpeen arviointiin. Palveluohjaaja selvittää henkilön voimavarat, toimintakyvyn ja terveydentilan, päivittäisten toimintojen sujumisen, asumisolosuhteet ja sosiaalisen verkoston. Asiakkaan tarvitsemat palvelut suunnitellaan ja järjestetään yhdessä asiakkaan, läheisten ja muiden tahojen kanssa asiakkaan asuinpaikka huomioiden. Palveluohjaaja tekee palveluista kirjallisen suunnitelman palvelupäätöksen tekemistä varten.

Kotihoidon kuntouttava arviointijakso

Arviointijaksoa käytetään uusien asiakkaiden kotihoitoa edeltävänä toimintamallina. Arviointijakson kesto on 4-6 viikkoa. Kuntouttava arviointijakso tehdään tarpeen mukaan asiakkaille, kun ei pystytä selkeästi määrittelemään missä asiakkaan haasteet ovat. Jakson aikana arvioidaan moniammatillisena yhteistyönä asiakkaan palvelutarvetta, toimintakykyä selvitetään kuntoututarvetta- ja motivaatiota, kuntoutumismahdollisuuksia asiakkaan omia voimavaroja tukien. Kuntouttavan arviointijakson tavoitteena on toimintakyvyn koheneminen tai palauttaminen ja palvelutarpeen vähentäminen, asiakkaan itsenäisen pärjääminen tai kokonaan palvelutarpeen päättyminen.

Toimintakyvyn tukeminen ja kohentaminen fyysisen, psyykkisen, kognitiivisen ja/tai sosiaalisen kuntoutuksen keinoin on ensisijaista. Kuntouttavan arviointijakson tavoitteet laaditaan yhdessä asiakkaan kanssa.

Kotihoito

Kotihoidon palvelua haetaan hakemuksella. Kotihoito on säännöllistä, kun asiakkaan avuntarve täyttää kotihoidon kriteerit ja asiakkaan kanssa on laadittu hoito- ja palvelusuunnitelma. Suunnitelmasta ilmenee asiakkaan tarvitseman palvelun sisältö ja määrä. Jatkuvasta ja säännöllisesti annetusta kotihoidosta peritään sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuasetuksen 3 §:n 1 momentin mukaan palvelun laadun ja määrän, palvelun käyttäjän maksukykyyn sekä perheen koon mukaan määräytyvä kohtuullinen kuukausimaksu. Palvelusta perittävä maksu saa olla enintään palvelun tuottamisesta aiheutuvien kustannusten suuruinen. Asiakkaan saamien palveluiden määrä mitataan aikaperusteisesti ja maksun perusteena olevia tuloja tarkastellaan bruttoansion mu-

kaan. Palvelutarpeen lisääntyessä tai vähentyessä asiakkaan maksu tarkistetaan kahden kuukauden kuluessa. Jos avuntarve poikkeuksellisesti lisääntyy, maksua ei muuteta. Kotihoidon säännöllinen asiakasmaksu ei kerrytä terveydenhuollon asiakasmaksujen maksukattoa.

Tilapäinen kotihoito

Mikäli kotihoito tekee tilapäisen käynnin, asiakkaalta peritään siitä perusturvalautakunnan vahvistama asiakasmaksu. Jos tilapäinen kotihoito jatkuu yli kuukauden, palvelu muuttuu säännölliseksi kotihoidoksi. Maksun perusteena käytetään säännöllisen kotihoidon maksutaulukkoa vaikka käynnit olisivat harvemmin kuin kerran viikossa, esim. jos asiakas tarvitsee vain lääkehoidon ja seurannan.

Jos kotihoitoa annetaan yhdelle yhteistaloudessa elävälle perheenjäsenelle, maksua määriteltäessä otetaan huomioon koko perheen yhteiset tulot. Jos puoliso on pitkäaikaisessa tai yli kolme kuukautta kestävässä laitostai perhehoidossa, hänen ei katsota olevan samassa perheessä.

Pariskunnalla, jossa molemmat puoliset tarvitsevat kotihoidon palveluja, laaditaan kummallekin osapuolelle oma hoito- ja palvelusuunnitelma. Pariskunta, jossa molemmat tarvitsevat kotihoidon palveluita, hoitoon käytetty kokonaisaika lasketaan ns. päämiehelle (enemmän hoitoa tarvitseva osapuoli), koska pariskunnan tulot yhdessä huomioidaan maksua määrättäessä.

Kotihoidon liittyessä vaikeavammaiselle henkilölle järjestettyyn palveluasumiseen, ovat nämä palvelut asiakasmaksulain 4 § 1 mom. 5 kohdan perusteella maksuttomia. Asiakasmaksua ei myöskään peritä tartuntatautilain mukaisesta valvotusta lääkehuoltokäynnistä. Näissä tapauksissa asiakkaan palvelupäätöksessä on maininta kotihoidon maksuttomuudesta.

2.3 Kehitysvammaisten ja vammaisten asumispalvelut

Kehitysvammaisten henkilöiden asumispalvelut voidaan järjestää sosiaalihuoltolain, vammaispalvelulain tai kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain nojalla. Asiakasmaksun määräytymiseen vaikuttaa se, minkä lain nojalla asumispalvelu on järjestetty. Asiakasmaksu voi olla enintään palvelun tuottamisesta aiheutuvien kustannusten suuruinen. Asiakasmaksun tulee olla kohtuullinen suhteessa asiakkaan tarvitseman avun ja tuen määrään. Ostopalveluista peritään samat maksut kuin kunnan tuottamista palveluista.

Vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetun lain (380/1987) 8 §:n b momentissa tarkoitetut palvelut ovat maksuttomia päivätoiminnan kuljetusta ja aterioita lukuun ottamatta. Palveluasumisen erityiskustannuksista sekä henkilökohtaisesta avusta voidaan kuitenkin periä maksu, jos henkilö saa niihin korvausta muun lain kuin vammaisuuden perusteella.

Erityishuollon asumispalveluissa voidaan asukkaalta periä ylläpitomaksu. Ylläpitomaksu määritellään sen mukaan, mitä palveluja asukas on käyttänyt. Asumispalveluissa ylläpitona voidaan pitää asumisesta sekä ravinnosta ja muusta ylläpidosta aiheutuvia kuluja. Näitä kuluja ovat asiakkaan

käyttämistä palveluista (mm. siivous, vaatehuolto, sauna) ja tarvikkeista (esim. hygieniatarvikkeet, siivousvälineet ja -tarvikkeet) muodostuneet kustannukset. Maksua ei voi periä henkilökunnan antamasta hoivasta ja tuesta. Joutsan kunnan perusturvalautakunta vahvistaa vuosittain ylläpitomaksun suuruuden kehitysvammahuollon ja vammaispalvelujen asiakasmaksujen yhteydessä.

Asiakkaan tuetun asumisen maksu muodostuu kotihoidon asiakasmaksun mukaan, ellei kyseessä ole vammaispalvelulain tai kehitysvammalain nojalla maksuttomaksi määritelty palvelu.

2.4 Kehitysvammaisen laitoshoidon ja perhehoito

Laitoshoidon maksuja peritään yksiköissä, jotka antavat yleensä ympärivuorokautista hoitoa ja huolenpitoa eli sairaaloissa, terveyskeskusten vuodeosastoilla, vanhainkodeissa ja kehitysvammlaitoksissa. Kehitysvammaisten erityishuollossa perittävät laitoshoidon maksut määräytyvät sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain (734/1992) ja -asetuksen (912/1992) mukaan.

Pitkäaikaisessa perhehoidossa olevilta asiakkailta peritään perusturvalautakunnan vahvistama asiakasmaksujen mukaisesti asiakasmaksuina vuokra, ateriamaksu sekä ylläpitomaksu. Lyhytaikaisessa perhehoidossa olevilta asiakkailta peritään perusturvalautakunnan vahvistama vuorokausimaksu ja osapäiväisessä perhehoidossa peritään puolet vuorokausimaksusta. Perhehoidosta, joka on järjestetty omaishoitajien lakisääteisen vapaan ajaksi, peritään asiakasmaksulain mukainen maksu. Alle 18-vuotiaalta ei voida periä maksua.

2.5 Ikääntyneiden tehostettu asumispalvelu

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksulaki (734/1992) ei määrittele erikseen asumispalveluista perittäviä maksuja. Perusturvalautakunta päättää asiakkaalta perittävistä maksuista. Asumispalvelun asiakasmaksun hoivan ja huolenpidon asiakasmaksuosuutta määriteltäessä sovelletaan asetusta sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista (734/1992) sekä valtioneuvoston asetusta sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista (773/2017)

Asiakkaan asumispalvelun asiakasmaksu muodostuu

- vuokrasta (sisältäen veden ja sähkön)
- ateriakustannuksista
- hoivasta ja huolenpidosta peritään asiakkaan maksukyvyyn mukaan määräytyvä maksu. Maksu on kotihoidon maksutaulukon mukaisesti 35 % tulorajan ylittävistä bruttotuloista
- lisäpalveluista

Asiakkaan tai hänen edustajansa kanssa tehdään asumispalveluista vuokrasopimus. Vuokran osalta noudatetaan lakia asuinhuoneiston vuokrauksesta (481/1995). Asumispalveluyksikkö huolehtii yhdessä asiakkaan ja/tai hänen edustajansa Kansaneläkelaitoksen maksamien sosiaalivakuutusetuuksien, kuten eläkkeensaajan hoitotuen ja asumistuen hakemisesta. Kelan etuudet (eläkkeensaajan hoitotuki ja asumistuki) tulee hakea kuukauden kuluessa muutosta. Asumispalvelun mak-

sua määriteltäessä asiakkaalle jätetään käyttövaraosuus, joka kuvataan tarkemmin kappaleessa 3.4.

2.6 Mielensterveys- ja päihdekuntoutujien asumispalvelut

Mielensterveys- ja päihdekuntoutujille järjestetään Sosiaalihuoltolain 21 § tarkoitettua tuettua asumista, palveluasumista ja tehostettua asumispalvelua (1301/2014). Asiaksmaksuista säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetussa laissa (734/1992). Asiakkaalta perittävistä asiakasmaksuista päättää perusturvalautakunta.

Tuetussa asumisessa asiakasmaksuun sisältyy vuokra, ateriat ja palvelumaksu. Palvelumaksu määräytyy kotihoidon maksutaulukon mukaan riippuen tukituntien määrästä.

Palveluasumisessa ja tehostetussa asumispalvelussa asiakasmaksu määräytyy kuten ikääntyneiden tehostetussa palveluasumisessa (Luku 2.5).

2.7 Pitkäaikainen laitoshoido

Pitkäaikaisen laitoshoidon maksut määräytyvät sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain (734/1992) 7 b §: n mukaan. Pitkäaikaisessa laitoshoidossa olevalta peritään maksukyvyyn mukaan määräytyvä maksu.

Pitkäaikaisen laitoshoidon maksu peritään hoidon alkamisesta lähtien, kun ympärivuorokautisen laitoshoidon arvioidaan kestävän yli kolme kuukautta. Muutoin maksu määrätään sen jälkeen, kun henkilö on ollut laitoshoidossa yli 3 kuukautta ja hänen toimintakykynsä on heikentynyt niin, että häntä on edelleen hoidettava laitoksessa.

Jos suurempituloinen puoliso on laitoshoidossa, hoitomaksu voi olla enintään 42,5 % puolisoien yhteenlasketuista nettotuloista. Jos laitoshoidossa olevan puolison tulot ovat pienemmät kuin kotiin jäävän puolison, määrätään maksu hoidossa olevan henkilökohtaisten tulojen mukaan. Hoitomaksu on tuolloin 85 % hoidossa olevan nettotuloista. Samoin tehdään silloin, jos molemmat puoliset ovat pitkäaikaisessa laitoshoidossa.

3. ASIAKASMAKSUN MÄÄRÄYTYMISEN YLEISET PERIAATTEET

3.1 Tulojen toteaminen

Asiaksmaksun määrittämistä varten tarvittavat tulotiedot pyydetään kirjallisesti aina ensisijaisesti asiakkaalta tai hänen edustajaltaan. Taloudellinen tilanne todetaan asiakkaan/ asioidenhoitajan täyttämän tuloseelvityslomakeen ja tulotositteiden perusteella. Lisäksi asiakkaan/ asioiden hoita-

jan tulee toimittaa asiakasmaksun määrittämistä varten viimeinen vahvistettu verotuspäätös eritelyosan kera.

Maksulaskelmien valmistelija voi tarvittaessa tarkistaa tiedot suoraan myös muilta viranomaisilta, yhteisöiltä tai yksiköiltä. Asiakasmaksulain (734/1992) 14 a §:n mukaan valtion ja kunnan viranomainen sekä muu julkisoikeudellinen yhteisö, Kansaneläkelaitos, eläketurvakeskus, eläkesäätiö ja muu eläkelaitos, vakuutuslaitos, rahalaitos, työnantaja, työttömyyskassa sekä huoltotoimintaa tai terveyden- ja sairaanhoitotoimintaa harjoittava yhteisö tai toimintayksikkö on velvollinen sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaisen pyynnöstä antamaan maksutta ja salassapitosäännösten estämättä kaikki hallussaan olevat asiakkaan taloudellista asemaa koskevat asiakasmaksun suuruuden määrittämistä varten tarpeelliset tiedot ja selvitykset, jos näitä tietoja ei ole luotettavasti ja riittävästi saatu asiakkaalta.

Jos asiakkaan tulot, palvelujen määrä tai perheen kokonaistilanne muuttuvat, tulee asiakkaan tai hänen asioidensa hoitajan ilmoittaa viipymättä muuttuneet tiedot asiakasmaksua valmistelevalle kunnan työntekijälle. Maksujen perusteena olevat tulotiedot tarkistetaan vuosittain ja mahdolliset muutokset otetaan huomioon maksuissa. Maksun tarkistamisen yhteydessä asiakas saa uuden maksupäätöksen.

3.2 Huomioon otettavat tulot

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuasetuksen (912/1992, 27 §) mukaan kuukausituloina otetaan huomioon palvelun käyttäjän veronalaiset ansio-, eläke- ja pääomatulot sekä verosta vapaat tulot. Jos kuukausittaiset tulot vaihtelevat, kuukausituloina otetaan huomioon viimeksi kuluneen vuoden keskimääräinen kuukausitulo.

Asiakkaan tuloksi lasketaan hänen säännölliset tulonsa. Palkkatulojen lisäksi otetaan huomioon eläkkeet ja niihin rinnastettavat jatkuvat etuudet, vapaaehtoiset eläkevakuutukset, elinkorot ja kiinteistön luovutuksen yhteydessä määrääjäksi tai elinkaudeksi päätetty rahana suoritettava etuus (syytinki) sekä muut jatkuvat henkilökohtaiset tulot samoin kuin pääomasta ja muusta omaisuudesta saatavat nettotulot kuten korko-, osinko- ja vuokratulot.

Huoneiston vuokratulosta vähennetään asunto-osakeyhtiön hoitovastike ja vesimaksu sekä pääomaverot. Korjaus- ja rahoitusvastikkeita ei huomioida. Omakotitalon vuokratulosta huomioitavia menoja ovat kiinteistö- ja pääomaverot.

Asiakasmaksulain 10 b §:n mukaan vammaisetuudet otetaan huomioon pitkäaikaishoidettavan tuloina asiakasmaksua määrättäessä. Vammaisetuuksista annetun lain (11.5.2007/570) mukaan eläkettä saavan hoitotukea, alle 16-vuotiaan vammaistukea, 16 vuotta täyttäneen vammaistukea sekä ruokavaliokorvausta maksetaan myös silloin, kun laitoshoido kestää yli kolme kuukautta.

Tuloina otetaan huomioon myös viimeksi toimitetussa verotuksessa vahvistetut maatalouden ja elinkeinotoiminnan pääoma- ja ansiotulot sekä palvelun käyttäjän osuus yhtymän tuloista. Metsätulona otetaan huomioon varojen arvostamisesta verotuksessa annetun lain (1142/2005) 7 §:n 3 momentin mukaan vahvistettu metsän keskimääräinen vuotuinen tuotto hehtaarilta kerrottuna metsämaan pinta-alalla. Tästä määrästä vähennetään 10 prosenttia ja metsätalouden korot. Edellä määriteltyä metsätuloa on alennettava palvelun käyttäjän vaatimuksesta, mikäli tilakohtaisen vuotuisen hakkuumahdollisuuden nettoraha-arvo on metsänhoitoyhdistyksen tai metsälautakunnan antaman lausunnon perusteella vähintään 10 % alempi kuin edellä tarkoitettu metsätulo. Alennus on edellä tarkoitettujen metsätulon ja hakkuumahdollisuuden nettoraha-arvon erotuksen suuruisen. Sanottuja tuloja voidaan tarkistaa viimeksi toimitetun verotuksen osoittamasta tulosta niillä prosenttimäärillä, jotka verohallitus vuosittain antamassaan päätöksessä ennakon perusteella pantavasta tulosta määrää.

Huomioon otettavat tulot asiakasmaksua määritettäessä:

Palkkatulot	Elatusapu
Eläketulot	Vuokratulo
Vapaaehtoiset eläkevakuutukset	Korkotulot
Sairausvakuutuspäiväraha	Osinkotulot
Kuntoutustuki	Sijoitusrahastojen voitto-osuudet
Eläkettä saavan hoitotuki	Säästöhenkivakuutuksen tuotto
Kuolinpesästä saatu tulo	Ylimääräinen rintamalisä
Maa- ja metsätalouden tuotto	Muut henkilökohtaiset tulot
Elinkorko	Syytinki

3.3 Tulot, joita ei huomioida

Asetuksen sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuasetuksen (773/2017) mukaan tuloina ei oteta huomioon lapsilisää, lapsen hoitotukea, kansaneläkelain mukaista lapsikorotusta, asumistukea, vammaistukea, tapaturmavakuutuksen perusteella suoritettavia sairaanhoito- ja tutkimuskuluja, sotilasavustusta, rintamalisää, opintorahaa, aikuisopintorahaa, opintotuen asumislisää, toimeentulotukena maksettavaa toimintarahaa ja matkakorvausta, kuntoutusrahain mukaista ylläpitokorvausta, työvoimapolitiisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaista ylläpitokorvausta, opintojen johdosta suoritettavia apurahoja ja muita vastaavia avustuksia, perhehoidon kustannusten korvauksia, lasten kotihoidon tukea eikä omaishoidon tukea.

Tulot, joita ei huomioida asiakasmaksua määriteltäessä:

lapsilisä
lapsen hoitotuki
kansaneläkelain mukainen lapsikorotus
asumistuki
vammainen tuki
tapaturmavakuutuksen perusteella suoritettavia sairaanhoito- ja tutkimuskulut
sotilasavustus
rintamalisä
opintoraha
aikuisopintoraha
opintotuen asumislisää
toimeentulotukena maksettavaa toimintaraha ja matkakorvaus
kuntoutusrahalain mukainen ylläpitokorvaus
työvoimapolitiittisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukainen ylläpitokorvaus
opintojen johdosta suoritettavat apurahat ja muut vastaavat avustukset
perhehoidon kustannusten korvaukset
lasten kotihoidon tuki
omaishoidon tuki

3.4 Tosiasiallisista perhesuhteista johtuvien kustannusten huomioiminen

Asetuksen sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista (773/2017) mukaan tulojen vähennyksenä otetaan huomioon suoritettavat elatusavut ja tosiasiallisista perhesuhteista johtuvat muut vastaavat kustannukset sekä kiinteistön luovutuksen yhteydessä määrääjäksi tai elinkaudeksi pidetty rahana suoritettava etuus (syytinki).

Ennen hoivan ja asumisen maksun määräämistä tulee selvittää, onko palvelun käyttäjä ennen asumispalvelun alkamista elänyt yhteistaloudessa avioliitossa tai avioliiton omaisissa olosuhteissa tai onko hänellä alaikäisiä lapsia, joiden elatus on ollut kokonaan tai osittain riippuvainen palvelun käyttäjän tuloista. Selvityksen perusteella maksu päätetään tarvittaessa alemmaksi siten, että yhteistaloudessa eläneen henkilön ja alaikäisten lasten elatus tulee turvatuksi. Selvityksessä otetaan myös huomioon, mitä lapsen elatuksesta annetun lain 3 §:n 2 momentissa on säädetty vanhempien vastuusta täysi-ikäisen lapsen koulutuksesta aiheutuvista kustannuksista.

Selvitys tapahtuu laskemalla kotiin jäävälle toimeentulotuen mukainen laskelma. Tällöin pariskunta/perhe täyttää hakemuksen asiakasmaksun alentamisesta kotiin jäävän puolison toimeentulon turvaamiseksi.

Mikäli alaikäisellä lapsella on tarve saada elatusta pitkäaikaisessa asumispalvelussa tai laitos-

hoidossa olevalta henkilöltä, tämä otetaan huomioon maksua määrättäessä vähennyksenä pitkäaikaishoidossa olevan asiakkaan huomioonotettavista tuloista. Alaikäisen lapsen elatukseen varataan toimeentulotuen perusosan suuruisen summa, joka riippuu lasten iästä ja lukumäärästä tai lastenvalvojan vahvistaman päätöksen mukaan. Tämän lisäksi voidaan huomioida asumiskuluja.

Sopimus tai päätös lapselle maksettavasta elatusavusta vähennetään asiakkaan tuloista ennen asiakasmaksun määräytymistä. Yli 18-vuotiaan opiskelevan lapsen elatuksessa otetaan lisäksi huomioon hänen koulutuskustannuksensa. Tällaisia kustannuksia ovat lukukausimaksut, oppikirjahankinnat yms. Opiskelijalta edellytetään kuitenkin, että hän on hakenut opintotukea.

Palvelun saajalla saattaa olla jokin muukin tosiasiallisista perhesuhteista johtuva muu kuin edellä esitetty maksukykyyn vaikuttava seikka, joka on otettava huomioon maksua määrättäessä. Tällainen voi olla esimerkiksi oman vanhemman asuminen palvelun saajan kanssa yhteistaloudessa.

3.5 Käyttövara tehostetussa asumispalvelussa ja laitoshoidossa

Asiakasmaksulaissa ei ole määritelty henkilökohtaiseen käyttövaran osuutta tehostetussa asumispalvelussa ja laitoshoidossa. Kotihoidossa ei ole erikseen huomioitu käyttövaraa. Joutsassa asumispalveluissa olevalle asiakkaalle jätetään henkilökohtaiseen käyttöön vähintään 112€ laskettuna asiakkaan nettotuloista. Asiakasmaksua määriteltäessä otetaan huomioon Kelan vuosittainen lääkekatto, joka jaetaan jokaiselle kuukaudelle.

Asumispalveluissa käyttövaralla asiakas kustantaa kaikki henkilökohtaiset menonsa, kuten esim. lääkekustannukset, vähäiset terveydenhuoltomenot, hygieniemenot, parturi/kampaaja/jalkahoidon maksut, matkakustannukset, saattajan maksun (esim. lääkärikäynneille), sanomalehden tilausmaksut, puhelimen ja esim. laajakaistan käyttömenot, vaatemenot ja harrastustoiminnan menot.

Laitoshoidon maksu voidaan määrätä enintään sen suuruiseksi, että hoitoa saavan henkilökohtaiseen käyttöön jää kuukausittain 15% nettotuloista, kuitenkin vähintään 110 €/kk, Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista 734/1992 § 7c, asetus sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista 912/1992, muutokset valtioneuvoston asetus sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksujen muuttamisesta 773/2017 § 3:n 2 ja 3 momentti sekä 33 §.

3.6 Edunvalvojan palkkio

Kotihoidossa ja asumispalveluissa asiakasmaksua määritettäessä huomioidaan edunvalvojan palkkio. Oikeusministeriö antaa ohjeet edunvalvojan palkkion määräytymisestä. Edunvalvojan vuosipalkkio muodostuu perusmaksusta, lisämaksusta ja erityiskorvauksesta. Perusmaksua ja lisämaksua ei peritä, jos henkilön tulot ovat alle oikeusministeriön vahvistaman määrän vuodessa. Holhousviranomainen voi käyttää harkintaa hyväksyessään palkkion suuruuden. Tilintarkastusmaksun suuruus riippuu varallisuuden määrästä. Varallisuuden määrästä riippuu myös edunvalvonnan perimä omaisuudenhoitomaksu. Edunvalvonnasta huomioidaan vähennyksenä vuosittain perusmaksun vähimmäismäärä ja alin maistraatin tilintarkistusmaksu. Laitoshoidossa ei huomioida

edunvalvontapalkkiota (Laki sosiaali- ja terveyden- huollon asiakasmaksuista 734/1992 10 b § ja 10 c§).

3.7 Ulosoton huomioiminen

Jos asiakkaan tulot ovat ulosoton kohteena, tehdään asiakasmaksujen perimisestä maksusuunnitelma.

4 ASIAKASMAKSUN ALENTAMINEN JA PERIMÄTTÄ JÄTTÄMINEN

Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista asiakkaan maksukyvyyn mukaan määrätty maksu on jätettävä asiakasmaksulain (734/1992) 11 §: n mukaisesti perimättä tai sitä on alennettava siltä osin kuin maksun periminen vaarantaa henkilön tai perheen toimeentulon edellytyksiä tai henkilön lakisääteisen elatusvelvollisuuden toteuttamista.

Asiakasmaksua ei voida alentaa mikäli Kelan etuuksia (eläkkeensaajan hoitotukea ja asumistukea) ei ole haettu kuukauden kuluessa palveluiden alkamisesta.

Asumispalvelun asiakasmaksua voidaan alentaa aterian ja palvelumaksun osalta. Mikäli asiakas ei pysty maksamaan näiden alentamisen jälkeen myöskään vuokran osuutta, alennetaan myös tarvittavilta osin vuokraa. Toimeentulotuen hakeminen on viimesijainen keino maksujen hoitamiseen.

Harkinnanvaraisessa asiakasmaksun alennuksessa otetaan huomioon asiakkaan nettotulot sekä tiedossa olevat menot. Toimeentulotuen perusosan kattamat menot ovat ravintomenot, henkilökohtaiseen ja kodin puhtauteen liittyvät menot, ilman lääkärin määräystä apteekista saatavat lääkkeet ja hoitotarvikkeet, virkistys- ja harrastusmenot, puhelimen käyttömenot, vaatteiden osto- ja huoltomenot, paikallisliikenteen käyttöön liittyvät menot, autopaikan vuokra sekä lehtien tilausmaksut.

Joutsan kunnan kotihoidon tai asumispalvelujen ja hoitotyön esimies voi tehdä tilapäisistä menoista määräaikaisen, kertaluonteisen asiakasmaksuhuojennuksen. Asiakasmaksun alentamista tai perimättä jättämistä koskeva päätös perustuu aina yksilölliseen tilannearvioon ja se tehdään määräajaksi.

Matkakustannukset työ- ja päivätoimintaan sekä opiskelua varten voidaan kuntoutuksen näkökulmasta huomioida harkinnanvaraisesti. Laitoshoidon asiakas kattaa käyttövaralla henkilökohtaiset menonsa.

4.1 Kotihoidon maksun alentamisessa huomioitavat menot

Menot huomioidaan **harkinnanvaraisesti**:

- vuokra
- hoitovastike
- terveydenhuoltomenot: julkisen terveydenhuollon maksut (terveyskeskus, sairaala)
- lääkekulut: julkisen terveydenhuollon lääkärin määräämien lääkkeiden osalta
- elatusmaksut
- kiinteistövero
- turvapuhelimen laitekustannukset

Kotihoidossa **harkinnanvaraisesti** voidaan huomioida tilapäiset terveydenhuoltomenot, joiden huomiotta jättäminen aiheuttaisi asiakkaalle toimentulotuen tarpeen, kuten:

- terveyskeskusmaksut/sairaalamaksut
- hammashoitokulut
- poliklinikkamaksut
- sairaalamatkojen ambulanssikulut/taksimatkojen omavastuuosuudet

4.2 Asumispalvelumaksun alentamisessa huomioitavat menot

Menot huomioidaan **harkinnanvaraisesti**:

- vuokra
- hoitovastike
- tilapäiset suuret terveydenhuoltomenot
- lääkekulut: julkisen terveydenhuollon lääkärin määräämien lääkkeiden osalta
- elatusmaksut
- kiinteistövero

4.3 Entisestä asunnosta aiheutuvat kulut

Mikäli asiakkaan toimeentulo on vaarantumassa, voidaan asiakasmaksulaskelmassa harkinnanvaraisesti huomioida asiakkaan entisen asunnon menoja (mm. vuokra, hoitovastike). Tällöin asiakkaalle varataan aikaa omistusasuntonsa asuntojärjestelyjä varten kaksi (2) kuukautta ja painavin perustein maksimissaan kolme (3) kuukautta päätöksen alkamispäivämäärästä lukien. Jos kyse on vuokra-asunnosta, jossa ei asu asianomaisen perheen jäseniä, voidaan kohtuullinen vuokra ottaa huomioon asunnon irtisanomisajan. Oman asunnon korjaus- ja rahoitusvastikkeita ei huomioida asiakasmaksua määritettäessä.

Asumiskuluja voidaan poikkeuksellisesti huomioida pidempään esim. vuoden ajan, mikäli asiakas käy säännöllisesti kotona, käynnit sisältyvät asiakkaan hoito-, palvelu- tai kuntoutussuunnitelmaan sekä asumisen tavoitteena on kotiutuminen takaisin omaan kotiin. Tällä tarkoitetaan oleskelua kotona säännöllisesti kuukausittain ja useampia vuorokausia kerrallaan.

Mikäli entiseen kotiin jää asumaan pienempituloinen puoliso, voidaan asumispalveluissa hänen

kohtuullisia asumiskustannuksiaan huomioida toimeentulon turvaamiseksi. Laitoshoidossa vastaavassa tilanteessa olevan käyttövara on 57,5 % yhteisistä nettotuloista, joka kattaa asumisen kulut. Maksun perusteena olevien tulojen vähennyksenä voidaan ottaa huomioon kunnan palveluiden piiriin muuttaneen puolison osuutta asumiskustannuksista siltä osin, kun tämä katsotaan kohtuulliseksi kotiin jäävän puolison toimeentulon edellytysten turvaamiseksi. Vapaa-ajan asunnosta aiheutuvia kuluja ei huomioida vähennyksenä.

5 POISSAOLON JA PALVELUN PÄÄTTYMINEN ASIAKASMAKSUJEN OSALTA

Säännöllisessä kotihoidossa ennalta sovitut poissaolopäivät vähentävät asiakasmaksua päivien osalta, mutta osapäiväisiä poissaoloja ei huomioida maksuissa.

Asumispalveluissa:

- Poissaolo 1-5 vrk (oma loma): ei vaikutusta asiakasmaksuun. Ateriat toteuman mukaan.
- Poissaolo yli 5 vrk (oma loma): palvelu- ja ateriamaksuja ei laskuteta asiakkaalta
- Poissaolot sairaala- tai terveyskeskusjaksojen aikana: ei palvelu- eikä ateriamaksuja

Vuokra peritään asiakkaalta keskeytyksen ajalta vuokrasopimuksen mukaisesti.

Mikäli palvelut eivät enää vastaa asiakkaan hoidon ja palvelujen tarvetta, kunnan puolelta palveluista vastaava työntekijä yhdessä asiakkaan ja/tai tämän omaisen kanssa sopii asukkaan kannalta tarkoituksenmukaisesta palvelun järjestämisestä. Palvelun irtisanominen sovitaan yhteisesti asiakkaan ja/tai asiakkaan asioidenhoitajan, asumispalveluyksikön ja kunnan edustajan kesken.

Maksujen perinnässä noudatetaan kunnan voimassa olevia laskutus- ja perintäohjeita.

6 OIKAISUVAATIMUS PÄÄTÖKSEEN

Jos asiakas on tyytymätön maksun määräytymiseen, hän voi hakea maksuun oikaisua Joutsan Perusturvalautakunnalta kirjallisella oikaisuvaatimuksella. Ohjeet maksupäätöksen oikaisemiseen ilmenee asiakkaalle lähetetyssä päätöksessä.

Oikaisuvaatimus on tehtävä 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaantipäivästä lukien, sitä päivää lukuun ottamatta. Päätöksen katsotaan saapuneen asianosaisen tiedoksi seitsemäntenä päivänä siitä, kun päätös on postitettu, ellei asiassa muuta näytetä. Oikaisuvaatimuksessa on ilmoitettava päätös, johon vaaditaan oikaisua sekä se, millaista oikaisua vaaditaan ja millä perusteilla. Oikaisuvaatimus tulee toimittaa Joutsan kunnan kirjaamoon (kirjaamo@joutsa.fi) viimeistään oikaisuvaatimusajan viimeisenä päivänä ennen viraston aukioloajan päättymistä.